

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående främjande av nyodlingsverksamhet och samhällsbildning inom Norrbotten.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 271, av herrar *Viklund* och *Grym* har anhållits, att riksdagen beslutar hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta inventera inom Norrbotten befintliga, enskilda och sammanslutningar tillhöriga jordförekomster, som äro lämpliga för nyodling i sådana större sammanhängande områden, att ny samhällsbildning skapas samt att därvid villkoren för förvärvande av sådana jordområden utrönas ävensom det undersökes på vilket sätt och efter vilka grunder, staten lämpligen skulle främja en sådan nyodlingsverksamhet och samhällsbildning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, får utskottet hänvisa till densamma.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden över motionen av lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen avstyrker i sitt utlåtande bifall till motionen. I övrigt anför lantbruksstyrelsen i huvudsak följande:

Den av motionärerna ifrågasatta inventeringen av odlingsjord i Norrbottens län för skapande av samhällsbildningar i samband med nyodlingsverksamhet har motiverats med den starka befolkningstillväxt, som råder i detta län. Enahanda företeelse, ehuru av något mindre omfattning, föreligger även i Västerbottens län samt vissa andra delar av Norrland.

Med hänsyn till den starka befolkningstillväxten har därför tid efter annan framhållits angelägenheten av att nya försörjningsmöjligheter tillskapades inom dessa landsdelar. Att därvid jordbruket fått en framskjuten plats i diskussionen har varit naturligt med hänsyn till att övre Norrland varit ett underskottsområde med avseende å jordbruksproduktionen och att en betydligt utökad sådan produktion därför varit önskvärd därstädes. Bland annat ur dessa synpunkter har det övervägts på vad sätt en snabb nyodlingsverksamhet skulle kunna befrämjas.

Genom beslut den 28 juni 1941 har Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen att gemensamt verkställa av riksdagen begärd utredning rörande en rationaliserad nyodlingsverksamhet med utnyttjande av moderna maskinella hjälpmedel, i första hand för komplettering av ofullständiga jordbruk.

Spörsmålet om underlättande av nyodlingsverksamheten är sålunda redan föremål för statsmakternas uppmärksamhet.

I fråga om lokaliseringen av denna verksamhet torde denna komma att anpassa sig till nuvarande jordbruksbygder, där utvecklingsmöjligheterna skulle tillvaratagas i mån som bygdens folk hade möjlighet att utnyttja de nyvunna åkerarealerna, vilket bland annat förutsätter uppförande av nya byggnader och anskaffande av levande och döda inventarier för jordbruksdriften.

Genom statlig försorg har inventering av odlingsjord redan verkställtts å kronoparker inom de nordligaste länen samt stickprovsvis å enskild mark exempelvis inom Råneå socken i Norrbottens län och Burträsk socken i Västerbottens län. För övrigt är genom hushållningssällskapens och egnahemsnämndernas verksamhet redan i huvudsak känt var odlingsjord finnes belägen och även den ungefärliga godhetsgraden hos denna jord. Det mycket kostsamma och tidsödande inventeringsarbetet synes därför icke nödvändigt för befrämjande av nyodlingsverksamheten.

I regel föreligger ej behov av någon ny samhällsbildning i samband med nyodlingsverksamheten, enär denna kan och bör anpassa sig till redan befintlig bygd. Därjämte må framhållas, att den statliga egnahemsverksamheten redan äger möjlighet att tillskapa nya byar eller samhällen, där förutsättningar härför och behov därav föreligga. Så har redan försöksvis skett såväl i Norrbottens som Västerbottens län. Om tidsförhållandena skulle giva anledning därtill, torde egnahemsnämnderna i sagda län kunna ytterligare utöka denna sin verksamhet. Enligt vad lantbruksstyrelsen har sig bekant hava berörda egnahemsnämnder redan förvärvat odlingsområden, som kunna medgiva såväl utveckling av äldre jordbruksfastigheter som tillskapande av nya jordbrukskolonat.

De av motionärerna framställda önskemålen synas sålunda i den mån de kunna vara av behovet påkallade redan vara föremål för statsmakternas åtgärder eller överväganden.

Jämväl *egnahemsstyrelsen* avstyrker bifall till motionen och anför i huvudsak följande:

Styrelsen är ense med motionärerna därutinnan att sådan nybildning av jordbruk, som sker genom sönderdelning av redan förut ofta alltför små brukningsdelar i Norrbotten, är ägnad att ingiva betänkligheter. En dylik olämplig sönderdelning bör förhindras genom lagstiftningsåtgärder på fastighetsbildningens område. Styrelsen får erinra om att utredning för närvarande pågår på detta område.

I den mån ägare av jordbruk i det allmännas intresse hindras från att genomföra en delning av jorden för tillgodoseende av en ny generations krav på jord för att kunna kvarbliva vid jordbruksnäringen, kan det vara önskvärt att för möjliggörande härav i stället kunna erbjuda annan jord. Såsom motionärerna framhållit, bör för detta ändamål hellre tagas i anspråk odlingsvärd jord med gott läge i kustlandet och älydalarna än områden med isolerat läge. Vad motionärerna anført i detta och andra hänseenden är förvisso värt beaktande.

Emellertid får styrelsen erinra om att frågan huru ett stabilare försörjningsläge skall kunna skapas i Norrbotten torde tillhöra de problem, som skola upptagas av Norrlandsutredningen. I avvidan på resultaten av denna utredning — vilka om möjligt borde föreligga när det gäller att möta en kommande fredskris — torde det inte vara lämpligt att nu fatta någon principståndpunkt till spörsmålet, i vilken utsträckning en nyodlingsverksamhet är ekonomiskt och socialt motiverad i Norrbotten. Detta hindrar ej, att viss

nyodling fortfarande liksom hittills bör äga rum inte blott till förstärkning av redan befintliga jordbruk — härom torde meningarna icke vara delade — utan även efter bedömande från fall till fall för bildande av större sammanhängande odlingsområden i anslutning till äldre bygd.

I vad mån arbetet med nyodling kan rationaliseras genom utnyttjande av moderna maskinella hjälpmedel är i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1941 föremål för utredning genom lantbruksstyrelsens och egnahemsstyrelsens försorg.

Vad angår det i motionen framställda önskemålet om en inventering av inom Norrbotten befintliga jordförekomster, som äro lämpliga för av motionärerna åsyftad nybildning, må erinras om att en inventering av odlingsjord för några år sedan verkstälts å kronoparkerna i Norrbotten och Västerbotten (en redogörelse för denna inventering har avgivits av domänstyrelsens odlingskommission i maj 1936; stat. off. utr. 1937: 30). Även beträffande odlingsjord utanför kronoparkerna skulle en inventering av tillgången på jord, belägen i anslutning till bygd, kunna vara av värde. Huruvida en hela Norrbottens län omfattande inventering av här avsedda jordområden nu bör igångsättas med anlitande av särskilt organ, synes emellertid tveksamt.

Av vad ovan sagts följer, att styrelsen i avvaktan på den uppläggning av de särskilda Norrlandsproblemen, som den nu pågående Norrlandsutredningen kan ge anledning till, icke för närvarande finner några särskilda åtgärder böra vidtagas från statsmakternas sida för tillgodoseende av det av motionärerna angivna syftet.

Utskottet finner flera av de i motionen framlagda synpunkterna synnerligen beaktansvärda.

Utskottet.

Vad beträffar den ifrågasatta inventeringen av lämplig jordbruksjord i Norrbotten har emellertid, såsom erinras i de av utskottet införskaffade utlåtandena, för några år sedan en dylik undersökning genom statlig försorg redan verkstälts i avseende å kronoparkerna och i viss omfattning även enskild mark i de nordligaste länen. Jämväl genom den verksamhet, som bedrives av hushållningssällskapen och egnahemsnämnderna, torde kännedom förefinnas rörande belägenheten och beskaffenheten av dylik jord i nämnda landsdel. Någon ytterligare utredning i detta ämne synes med hänsyn härtill icke lämpligen nu böra igångsättas.

Såsom erinras av egnahemsstyrelsen tillhör för övrigt frågan huru ett mera varaktigt försörjningsläge skall kunna skapas i Norrbotten de problem, som skola upptagas av 1940 års Norrlandsutredning. Kungl. Maj:t har även på därom av riksdagen framställd begäran genom särskilda beslut uppdragit dels åt lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen att utreda i vad mån inom Norrbotten arbetet med nyodling kan rationaliseras genom utnyttjande av moderna maskinella hjälpmedel, i första hand för komplettering av ofullständiga jordbruk, dels ock åt egnahemsstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag rörande frågan om lagstiftning om expropriation av mark för stärkande av ofullständiga jordbruk inom landet. Sistnämnda tre utredningar pågå alltjämt.

Med hänsyn till att flertalet av de i motionen berörda spörsmålen sålunda redan ha varit eller äro föremål för utredning, synas några åtgärder i omedelbar anslutning till motionen icke erforderliga. Utskottet utgår emellertid

från att vid de pågående utredningarna de i motionen avhandlade frågorna bliva föremål för överväganden.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionen II:271 må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 11 maj 1943.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 33.

R e s e r v a t i o n :

Av herr *Jacobson*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 271.
